GUSTAVE DE MOLINARI EN DE PRIVATE VEILIGHEIDSZORG: EEN CRIMINOLOGISCHE REFLECTIE

Marc Cools

Professor in de vakgroep criminologie aan de Vrije Universiteit Brussel en in de vakgroep strafrecht en criminologie aan de Universiteit Gent.

Inleiding

Het is voor ons een eer en een genoegen een korte bijdrage te kunnen leveren in het *Liber Amicorum* voor collega Boudewijn Bouckaert. In het kader van een dergelijke bijdrage past het om even terug te kijken naar de persoonlijke relatie die we met de gevierde hadden en hebben. Toen we in het academiejaar 1980-1981 aan de toenmalige Rijksuniversiteit Gent onze eerste kandidatuur rechten aanvatte, zou niets hebben doen vermoeden dat we nu voor deze markante docent in de pen zouden mogen kruipen. De cursus Algemene Rechtsleer, van wijlen Willy Calewaert, werd toen uitsluitend gedoceerd door zijn assistent B. Bouckaert. Hij wist ons met zijn aangename stem, welsprekendheid, kennis en toch wat flamboyante *gentleman* verschijning onmiddellijk te boeien. Daar we na onze kandidaturen rechten de Rijksuniversiteit Gent verlaten hebben en een oversteek hebben gemaakt naar de licenties criminologische wetenschappen aan de Vrije Universiteit Brussel duurde het een tijd vooraleer we terug in contact kwamen met hem. In aanloop naar de verkiezingen van 13 juni 1999 voerde B. Bouckaert campagne voor de Vlaamse Liberalen en Democraten en wist ons op een partijbijeenkomst te Antwerpen prompt zijn 'Kompas op vele golven. Vlaams-liberale reflecties in het fin de siècle' [1] te schenken. Tevens wenste hij ons van harte welkom aan de Gentse rechtsfaculteit waar we op voorstel van collega Patrick Hebberecht de vakgroep strafrecht en criminologie hebben vervoegd teneinde de toen nieuwe vakken Private Politiestudies en *Private Policing and Security in Europe* te verzorgen. Het spreekt voor zich, daar we met B. Bouckaert quasi een zelfde mens- en maatschappijbeeld delen, dat we elkaar ook buiten de faculteit vaak hebben ontmoet. In die optiek denken we aan onze activiteiten binnen de klassiek liberale *think tanks* Nova Civitas en Libera ! Ook konden we op uitnodiging van B. Bouckaert in 2002 deelnemen aan een bijeenkomst van de *Mont Pélerin Society* te Londen. Menig liberaal denkt op deze liberale Internationale [2]aan de illustere

1 Bouckaert, B., *Kompas op vele golven. Vlaams-liberale reflecties in het fin de siècle*, Roeselare, Roularta Books, 1999, 143p.

2 Schulak, E, Unterköfler, H., *The Austrian School of Economics. A History of Its Ideas, Ambassadors & Institutions*, Aubrun, Ludwig von Mises Institute, 2011, 124.

oprichters, in 1947 verzameld in het statige Zwitserse Hotel du Parc te Mont Pélerin [3], zoals daar ondermeer waren: Milton Friedman, Karl Popper, Friedrich von Hayek en Ludwig von Mises [4].

In die context leek het ons voor B. Bouckaert aangenaam om stil te staan bij de Belgisch-Franse radicaal liberale econoom [5] Gustave de Molinari (1819-1912) en ons criminologisch vakgebied van de private veiligheidszorg. Er wordt doorgaans voorbijgegaan aan het economisch wetenschappelijk en journalistiek werk van de jonge G. de Molinari die een toch wel merkwaardige stempel heeft gedrukt op de allereerste wetenschappelijke ideeën over de private veiligheidszorg [6]. Daar het in 2012 honderd jaar geleden zal zijn dat G. de Molinari overleed en het gegeven dat Libera !, nu in opvolging van Nova Civitas, de jaarlijkse 'Molinari-lezing' organiseert, leek dit ons eens te meer een reden om kort bij zijn leven en werk stil te staan zonder echter de wetenschappelijke pretentie te beogen nieuwe of andere inzichten en interpretaties aan zijn werk toe te voegen.

De criminologie en de private veiligheidszorg

De evolutie en de criminologische studie van de private veiligheidszorg; die we zelf ruim omschrijven als het geheel van activiteiten bestaande uit: preventie, ordehandhaving, opsporing, informatie-inwinning en adviesverlening inzake criminaliteit, overlast en onveiligheidsgevoelens die op een vrije markt complementair en concurrentieel door private (rechts)personen tegen betaling worden aangeboden aan private en publieke (rechts)personen [7], werden en worden vaak geplaatst binnen de hedendaagse laatmoderniteit en het neoliberalisme van eind jaren '70 en begin jaren '80 van de vorige eeuw [8]. Deze stelling maakt naar onze mening geen opgeld daar de private veiligheidszorg van alle tijden was en is. Zo bestond de private veiligheidszorg in

---

3 Raybould, J., *Hayek: A Commemororative Album,* London, The Adam Smith Institute, 1998, 56.

4 Hülsmann, J.-G., *Mises. The Last Knight of Liberalism*, Aubrun, Ludwig von Mises Institute, 2007, 864-874.

5 Stromberg, J., *Gustave de Molinari on States and Defense,* Sunnyvale, Antiwar.com, 2.

6 Rothbard, M. , *For a New Liberty: the Libertarian Manifesto,* San Francisco, Fox & Wilkes, 1996, 219.

7 Cools, M., 'De privatisering van de politiefunctie: complement of bedreiging ?', in Balthazar, T., Christiaens, J., Cools, M., Decorte, T., De Ruyver, B., Hebberecht, P., Ponsaers, P., Snacken, S., Traest, P., Vander Beken, T., Vermeulen, G., *Update in de criminologie. Het strafrechtsysteem in de laatmoderniteit,* Mechelen, Kluwer, 74-75; Cools, M., 'De onderstromen in de private veiligheidszorg', *Panopticon*, Antwerpen, Kluwer, 137.

bijvoorbeeld Engeland al in de 16de [9], in de Verenigde Staten van Amerika al in de 18de [10] en in Frankrijk al in de 19de eeuw [11].

De private veiligheidszorg kan vandaag wel op de nodige belangstelling vanuit de criminologie rekenen. In het kader van deze bijdrage is het echter niet opportuun alle ter zake gepubliceerde wetenschappelijke werken de *revue* te laten passeren. Wel kunnen we vaststellen dat de Nederlandse criminologie enigszins inhoudelijk en zeer zeker chronologisch, voorliep op de Belgische criminologie. Zo hebben we in een vroegere overzichtspublicatie deze Nederlandse criminologische interesse kunnen plaatsen ten overstaan van een aantal aanwezige en dominante *discours*. De eerste periode van criminologische belangstelling had vooral oog voor de negatieve aspecten van de oude weerkorpsen tijdens het interbellum. Ook de latere en louter commerciële particuliere beveiligingsorganisaties werden niet zo positief bejegend. Vervolgens deden de zogenaamde forensische studies hun intrede die er wel een positievere benadering op nahielden om op hun beurt weer plaats te maken voor een meer neutrale rechtseconomische benadering [12]. Ook in België bestaat er momenteel een goed overzicht van de criminologische inzichten met betrekking tot de private veiligheidszorg. Zo was deze aanvankelijk gericht op de private milities, de onderneming(en) als (mede)dader(s) van criminaliteit en de schendingen van de persoonlijke levenssfeer van burgers door de private veiligheidsactoren. Begin jaren ’90 van de vorige eeuw ontstond er ook interesse in het slachtofferschap van de ondernemingen en hun rol in de criminaliteitscontrole [13]. Ook zien we momenteel een evolutie naar een nog meer empirische benadering en studie [14].
De studie van de private veiligheidszorg door anderen in de criminologie blijft naar onze mening te vaak plaatsvinden vanuit een onderliggend sociaal-etatistisch [15] *discours*. De private veiligheidszorg is in hun ogen een bedreiging op zich. In dit sociaal-etatisme is het individu immers ondergeschikt aan het collectivisme van de staat en mag het bovendien niet worden

8 Ponsaers, P., Snacken, S., ‘Privatisering en nachtwakersstaat’, *Panopticon*, Antwerpen, Kluwer uitgevers, 97-101; Garland, D., *The Culture of Control. Crime and Social Order in Contemporary Society*. Oxford, Oxford University Press, 2001, 116.

9 Johnston, L., *The rebirth of private policing*, London, Routledge, 1992, 7.

10 Benson, B., *To Serve and Protect. Privatization and Community in Criminal Justice,* New York, New York University Press, 1998, 94.

11 Kalifa, D., *Naissance de la police privée*, Plon, Mesnil-sur-l’Estrée, 2000, 21.

12 Cools, M., ‘In het land van Rembrandt. Groepsportret van een compagnie schutters’, in Kleemans, E., van der Laan, P., Ponsaers, P., Criminologie in Nederland. Een Vlaamse spiegel. Jubileumuitgave – 30 jaar NVK, 45 jaar Tvc, *Tijdschrift voor Criminologie*, Amsterdam, Siswo, 2004, 24-29.

vertrouwd in zijn vrijheids- en verantwoordelijkheidsstreven. De contractuele vrijheid mag niet ingaan tegen het sociaal contract en bovenal heeft de staat een monopolie op het legaal geweld in hoofde van de politie en de justitie [16]. De dominantie van deze *Weltanschauung* binnen de wetenschapsbeoefening heeft er toe geleid dat de academici die over de vaardigheden beschikken om over tal van onderwerpen visies en opinies te ontwikkelen, te vertellen en te presenteren deze steeds terugkoppelen aan het 'socialistisch denken' [17]. Het is dan ook niet verwonderlijk dat het bestaan, de groei en de evoluties van de private veiligheidszorg zeer dikwijls het onderwerp vormen van polemische discussies tussen voor- en tegenstanders en tussen rekkelijken','preciezen' en 'autonomen'[18]. Omtrent dit onderwerp kruisen sociaal-etatisten en liberalen vaak de degens in het sociaal, economisch, politiek-ideologisch en academisch debat [19] .

---

13 Verhage, A., 'Corporations as a blind spot in research: explanations for a criminological tunnel vision', in Cools, M., De Kimpe, S., De Ruyver, B., Easton, M., Pauwels, L., Ponsaers, P., Vande walle, G., Vander Beken, T., Vander Laenen, F., Vermeulen, G., *Contemporary Issues in the Empirical Study of Crime*, Antwerpen, Maklu, 2009, 79-108; Cools, M., Ponsaers, P., Verhage, A., Hoogenboom, B., *De andere rechtsorde. Demonopolisering van fraude-onderzoek*, Brussel, Politeia, 2004, 189p.; Cools, M., Verbeiren, K., *Politie en Privébewaking. Samen sterk*, Brussel, Politeia, 2004, 272p.; Cools, M., *Werknemerscriminaliteit*, Brussel, VubPress, 1994, 287p.

14 Hemmerechts, K., Verhage, A., Cools, M., 'Bringing the private into the public: reporting private sector fraud in Belgium', in Cools, M., De Ruyver, B., Easton, M., Pauwels, L., Ponsaers, P., Vande walle, G., Vander Beken, T., Vander Laenen, F., Verhage, A., Vermeulen, G., Vynckier, G., *EU Criminal Justice, Financial & Economic Crime,* Antwerpen, Maklu, 2011, 185-203.

15 Sorman, G., *De Liberale oplossing*, Tielt, Lannoo, 1985, 24.

16 Cools, M., 'De privatisering van de politiefunctie: complement of bedreiging ?', *o.c.*, 71.

17 Hayek, F., *The Intellectuals and Socialism*, The Institute of Economic Affairs, Suffolk, St Edmundsbury Press, 1998, 9-26; Mises, L., *Socialism. An Economic and Sociological Analysis*, Indianapolis, Liberty Fund, 1981, 318.

18 Hoogenboom, B., 'Een gesloten, geblindeerd universum. Naar een herdefiniëring van toezicht, controle en opsporing', in Hoogenboom, B., Kamerling, R., Kuijl, J., Pheijffer, M., Sschaap, C., *Privatisering van toezicht en opsporing*, Den Haag, Koninklijke Vermande, 2000, 11-29.

19 Cools, M., 'De onderstromen in de private veiligheidszorg', *o.c.*, 134.

In tegenstelling tot de *Lumpen-intelligentsia* die hun gebrek aan inzicht in het economisch proces [20] cultiveren, hebben we de private veiligheidszorg, en dit in woord en daad, zelf steeds vanuit een expliciet liberaal dan wel libertarisch mens- en maatschappijbeeld benaderd opdat er in de criminologie, ook ruimte moet zijn voor een ander verhaal dan enkel een (neo)marxistisch, structuralistisch en/of postmodernistisch gedebiteerde schijnwaarheid. We keren dan ook met veel vreugde terug naar het boeiende leven [21] en werk van G. de Molinari. Immers, *each theory is an ideology* [22].

Gustave de Molinari, een korte biografische schets

Op 3 maart 1819 werd te Luik, in het toenmalige Koninkrijk der Nederlanden, G. de Molinari geboren als zoon van de daar wonende Franse Baron de Molinari, een voormalige officier van de medische component bij het Napoleontische leger. G. de Molinari zal op tweeënnegentig jarige leeftijd in België overlijden, te Adinkerke op 28 januari 1912 in het gezelschap van zijn schoondochter en secretaresse Marie Le Roy [23], om vervolgens zijn laatste rustplaats te vinden te Parijs op het alom bekende kerkhof *Père Lachaise*. Zijn graf bevindt er zich in de onmiddellijke nabijheid van de graven van twee andere bekende liberale economen: Jean-Baptiste Say en Benjamin Constant.

Op de leeftijd van 21 jaar verliet G. de Molinari land en stad om zich te vestigen in Parijs en werd daar een succesvol economisch journalist. Als volgeling van die andere economische journalist en parlementslid Frédéric Bastiat [24] werd hij lid van de *l'Association pour la liberté d'échanges* en schreef er voor de krant, *Le libre échange*, ter promotie van de vrijhandel. Andere bijdragen van zijn hand vonden hun weg naar de kranten: de *Courrier Française*, de *Commerce* en de *Revue*

20 Bolkestein, F., *De intellectuele verleiding, gevaarlijke ideeën in de politiek*, Uitgeverij Bert Bakker, Amsterdam, 2011, 273-275.

21 Braet, J., 'Gustave de Molinari: Liberale kritiek op de hervormingsplannen van tsaar Aleksander II (1860)', in Stols, E., Waegemans, E., *Montagne Russe. Belevenissen van Belgen in Rusland*, Berchem, EPO, 1989, 30.

22 Sedlacek, T., *Economics of Good and Evil. The Quest for Economic Meaning from Gilgamesh to Wall Street*, Oxford, Oxford University Press, 2011, 300.

23 Van Dijck, M., 'From Science to Popularization, and Back – The Science and Journalism of the Belgian Economist Gustave de Molinari', *Science in Context*, 21(3), 2008, 379.

24 Cools, M., 'De blijvende actualiteit van Frédéric Bastiat', in Bastiat, F., *Rechtvaardigheid en Solidariteit*. Antwerpen, Rothbard Instituut, 2011, 91-98.

nouvelle. Wanneer de, met een eerder links politiek programma, tot president gekozen neef van Napoleon Bonaparte, Louis-Napoléon Bonaparte, op 2 december 1851 een staatsgreep pleegde [25] en dit met de hulp van de *préfet* van politie Charles de Maupas [26] werd het einde van de *Seconde République* bezegeld. Het *Seconde Empire* onder de autoritaire leiding van toen Napoleon III zag het licht op 2 december 1852 [27]. Dit regime van repressie en censuur, onder het gezag van de ondertussen tot minister van de *Police générale* benoemde C. de Maupas [28], deed heel wat republikeinen en socialisten achter de tralies verdwijnen of in ballingschap vertrekken. Ook de liberaal G. de Molinari verliet Frankrijk en kwam terug naar België wonen en werken met de steun van de toenmalige Brusselse burgemeester Charles de Brouckère [29] . Dit heeft hem niet weerhouden om tijdens zijn verblijf in België verre reizen te ondernemen naar: Canada, Martinique, Panama, Rusland [30]en de Verenigde Staten van Amerika.

Hier richtte hij in 1855 het tijdschrift *l'Economiste Belge, Journal des Réformes Economiques et Administratives* [31] op en werd tevens professor economie te Antwerpen, in het Vlaanderen waar hij van hield [32], aan het *Institut Supérieur de Commerce d'Anvers* en te Brussel aan het *Musée*

---

25 Lahlou, R., 'L'épilogue d'un drame républicain', *Napoléon III Le Magazine du Seconde Empire*, no. 11, 2010, 8-19 ; Guyot, Y., 'M.G. de Molinari', Journal des économistes, Tome XXXIII, 1912, in *http://herve.dequengo.free.fr/Guyot*, 2.

26 Vigoureux, C., Le préfet Maupas, l'oreille du Prince. *Napoléon III Le Magazine du Seconde Empire*, no. 11, 2010, 26-34.

27 Garrigues, J., Lacombrade, P., *La France au XIXe siècle 1814-1914*, Mayenne, Arman Collin, 2010, 55.

28 Vigoureux, C., *Maupas et le coup d'état de Louis-Napoléon. Le policier du Deux-Décembre 1851,* Paris, Editions S.P.M., 2002, 252.

29 Van Dijck, M., *o.c.,* 380.

30 Braet, J., *o.c.*, 30; Guyot, Y., *o.c.*, 2.

31 Van Dijck, M., *o.c.*, 385.

32 Van Dijck, M., *o.c.*, 380 ; Guyot, Y., M.G. de Molinari, Journal des economists, Tome XXXIII, 1912, in http://herve.dequengo.free.fr/Guyot, 1.

Royal de l'industrie. Naast de *liberticide* door Napoléon III verzette hij zich ook tegen de nieuwe socialistische, communistische en conservatieve gedachten en geschriften die overal werden toegelicht en uitgeschreven. Ook het kolonialisme, het protectionisme, het etatisme en het militarisme konden bij hem op geen mededogen rekenen. In 1867 keerde hij terug naar Frankrijk [33] en zette er zijn economisch wetenschappelijk werk verder bij de tijdschriften: het *Journal des Débats* en vanaf 1881 bij het *Journal des Economistes*, dit tot en met zijn oprustelling in 1909 [34].

Les Soirées de la rue Saint-Lazare en het *De la production de la sécurité* aangehaald

In het kader van ons betoog zullen we vooral en samengevat oog hebben voor, naar onze mening, twee van zijn meest merkwaardige geschriften die een andere dan de zogenaamde hoofdstroomkennis aanreikt. Vooreerst is er het boek *Les Soirées de la rue Saint-Lazare. Entretiens sur les Lois Economiques et Défense de la Propriété* en vervolgens het artikel *De la production de la sécurité* die beiden werden gepubliceerd in 1849. In deze geschriften zal G. de Molinari een aantal originele visies ontwikkelen en uitschrijven die hem tot één van de grondleggers van het huidige libertarisme of anarcho-kapitalisme zal kronen [35]. Deze, zeker in West-Europa, minder gekende politieke, filosofische en economische stroming, plaatst ondermeer de private veiligheidszorg als een radicaal alternatief voor de publieke veiligheidszorg voorop [36].

Het boek *Les Soirées de la rue Saint-Lazare. Entretiens sur les Lois Economiques et Défense de la Propriété* leest als een aantal dialogen of zelfs als een debat van woord en wederwoord tussen een conservatief, een socialist en een econoom. In de elfde dialoog wordt de bescherming en de veiligheid als een exponent van de staat aangehaald [37]. De econoom, die G. de Molinari zelf is, pleit voor het bestaan van de individuele keuze van elke burger om al dan niet gebruik te maken

33 Van Dijck, M., *o.c.*, 380.

34 de Guenin, J., *Logique du Libéralisme*, Paris, Institut Charles Coquelin, 2006, 50-51; Hart, D., 'The Classical Liberal Tradition. Gustave de Molinari and the Anti-Statist Tradition', http://homepage.mac.com/dmhart/, 23.

35 Rothbard, M., '*Preface to Gustave de Molinari's The Production of Security (1849)',* s.l., Ludwig von Mises Institute, 2003, 1 – 2.

36 Rothbard, M., *The Ethics of Liberty*, New York, New York University Press, 2002, 51-61.

37 Hart, D., 'Gustave de Molinari and the Anti-statist Liberal Tradition Part II', *The Journal of Libertarian Studies*, Vol. V, No. 4, 1981, 409.

van de diensten die de staat kan aanbieden. Deze keuze staat haaks op de door de staat, vanuit een monopoliepositie, aangeboden bescherming en veiligheid. Daar de staat dit monopolie kan gebruiken om zelfs een oorlog te verklaren aan een ander land en de vruchten van de arbeid van elke burger te vernietigen, moet diezelfde burger de beschikking krijgen over een wettelijke zelfverdediging tegen de staat of de overheid. Vanuit een economisch oogpunt doet deze burger er goed aan dit recht op zelfverdediging te plaatsen bij diegene die er op basis van de arbeidsverdeling het best toe in staat is om dit te realiseren. Dit dient te gebeuren in de context van de vrije markt [38]. Zo meent G. de Molinari dat dit ook opgaat voor de politie en de justitie. Zo schreef hij: *il faut rendre libres toutes les industries encore organisées en commun, aussi bien la justice et la police* [39]. Er zullen dus spontaan ondernemingen ontstaan die interesse hebben om de veiligheidszorg privaat en commercieel te ontwikkelen, de zogenaamde *compagnies de la sécurité*, en waar nodig en bij conflicten bepaalde risico's te verzekeren. Deze taak wordt dan weer opgenomen door de zogenaamde *compagnies d'assurances* [40] en dit tegen de laagst mogelijke marktprijs.

In zijn *De la production de la sécurité* [41] stelt G. de Molinari de maatschappij voor als een natuurrechtelijke entiteit waarin elke burger het recht heeft om door middel van de arbeidsverdeling, ingegeven door een gerechtvaardigd eigen belang, te genieten van de vruchten van zijn arbeid en deze te ruilen voor andere goederen. De bescherming van dit arbeids- en herverdelingsproces dat is gebaseerd op eigendomsrechten, vrijheid en verantwoordelijkheid is met andere woorden evenzeer een natuurrechtelijk principe. De bescherming of de veiligheid ontwikkelt zich even spontaan en concurrentieel als alle andere aspecten van het economisch leven en dit steeds aan de zo laagst mogelijke marktprijs. Elke van overheidswege ingestelde instantie die bescherming en veiligheid zou aanreiken door gebruik te maken van dwang is bijgevolg kunstmatig en te verwerpen. Naar de ideeën van G. de Molinari dienen de diensten van bescherming en veiligheid te worden overgelaten aan de vrije markt. In de letterlijke zin van het woord stelde hij dat *la sécurité doit, comme toute autre, être soumise à la loi de la libre*

38 Hart, D., 'The Classical Liberal Tradition. Gustave de Molinari and the Anti-Statist Tradition', *o.c.*, 59 – 74 ; de Molinari, G., *Les Soirées de la rue Saint-Lazare. Entretiens sur les Lois Economiques et Défense de la Propriété,* s.l., Elibron Classics*, 2005, 503-557.*

39 de Molinari, G., o.c., 519.

40 de Molinari, G., o.c., 530-531.

41 de Molinari, G., 'De la production de la sécurité', *Journal des Economistes*, Tome Premier, 1849, 161-169.

concurrence [42]. De staat heeft in die gedachtegang met haar, door middel van belastingen gegenereerd, geweldsmonopolie geen enkele reden van bestaan.

Een criminologische reflectie

Het radicaal liberale denken van G. de Molinari kan worden geplaatst binnen het libertarisme of het anarcho-kapitalisme waar naar onze mening de private veiligheidszorg kan worden geduid binnen een zelfbeschikkingsmodel. Vooraleer we deze reflectie onderbouwen is het nuttig stil te staan bij de gangbare modellen en/of theorieën die in de criminologie werden ontwikkeld om de verhouding tussen de publieke en de private veiligheidszorg te duiden.

In de *junior-partner* theorie wordt de private veiligheidszorg als complementair aan de publieke veiligheidszorg beschouwd. De overheid heeft steeds het recht van het individu op de zelfbescherming van zijn bezit aanvaard. De activiteiten van de privé-sector beginnen daar waar deze van de overheid stoppen. In deze theorie is er een duidelijke grens tussen de taken van de privé-sector en deze van de overheid. Bovendien zijn ze niet met elkaar in concurrentie. De privé-sector richt zich op de preventie en de overheid op de repressie. Er bestaat een echt *partnership*. In de economische theorie daarentegen wordt de nadruk gelegd op het beperken van verliezen of de zogenaamde *loss prevention*. De private sector heeft in deze slechts verantwoording af te leggen bij de doorgaans private opdrachtgever. De private veiligheidszorg is niet langer complementair, doch wordt concurrentieel [43]. In de integrale veiligheidszorg wordt de veiligheid dan weer als een basisbehoefte van elke individuele burger benaderd als een totaalproduct waardoor de zorg niet langer het exclusieve domein van de overheid is, maar ook die van andere partners zoals de maatschappelijke instellingen, het bedrijfsleven en de burgers en dit elk vanuit hun eigen verantwoordelijkheid [44]. In het politiecomplex ontstaat er een nationaal geïntegreerd complex van een bijzondere en een particuliere of private politie rondom een gedifferentieerd regulier politieapparaat [45]. Dit politiecomplex zal noodzakelijk omweven zijn met formele, informele en relationele samenwerkingsverbanden tussen de diverse politiestructuren. De reguliere politie zal zich in hoofdorde bezighouden met de zogenaamde onderwereldcriminaliteit, de bijzondere politie met de bovenwereldcriminaliteit en de private politie met de privatedomeincriminaliteit [46].

---

42 de Molinari, G., o.c., 163.

43 Hoogenboom, B., 'Crisis in de misdaadanalyse', in Kamerling, R., Verhoog, W., Keuleneer, I., *Vijftien over Forensische Accountancy*, Amsterdam, Koninklijke NIVRA, 1998, 73 - 75.

44 Cools, M., 'Integrale veiligheidszorg in perspectief', *Pretekst*, 1997, 15 - 17.

45 Hoogenboom, B., *Het Politiecomplex*, Arnhem, Gouda Quint, 1994, 127.

We menen bovendien te kunnen stellen dat er zich in het veiligheidslandschap ook op het internationale niveau veranderingen voordoen. In de eerste plaats merken we met het uithollen van de bevoegdheden van de natiestaten en de steeds meer bevoegdheden naar zich toetrekkende supranationale instellingen een internationalisering van de veiligheidszorg. De traditionele veiligheidstaak zal een interstatelijke aangelegenheid worden waardoor de huidige nationale veiligheidsactoren meer en meer marktwerking krijgen. Dit wil ook zeggen dat ze zullen worden geleid en bestuurd door middel van de managementinzichten - en modellen uit het bedrijfsleven. Ze zullen eveneens taken afstoten of in samenwerking met de private veiligheidsactoren optreden [47]. In het *public-private divide* model staat dit ondermeer voor fragmentatie, herverdeling van het politiewerk, desintegratie, consumentisme en privatisering [48].

Vanuit een zekere *radical chique* biedt het door ons benoemde zelfbeschikkingsmodel en haar zelfregulering een alternatief aan voor de publieke veiligheidszorg [49]. Centraal staat volgens ons het *self ownership* [50] concept. Het uitgangspunt is dat iedere persoon vrij moet zijn om te doen wat hij wil zonder hierbij de gelijke vrijheid van anderen te beperken. Dit impliceert dat elke vorm van menselijke samenwerking gebaseerd is op vrijwilligheid en niet op dwang en/of geweld. Dit wil zeggen dat de fysische en psychische integriteit door niets of niemand kan worden geschonden en dat elkeen het recht heeft zich tegen deze schendingen te verdedigen en te verzetten. Dit *non aggression axiom* geldt evenzeer voor de bescherming van de private eigendom [51]. Schendingen van leven, vrijheid en eigendom in de vorm van geweldsinitiëringen door andere individuen en collectiviteiten met inbegrip van de staat krijgen naar onze mening zelf

---

46 Cools, M., 'Tussen licht en schaduw … Private politie', in Duhaut, G., Ponsaers, P., Pyl, G., Van de Sompel, R., *Voor verder onderzoek … Essays over de politie en haar rol in de samenleving*, Brussel, Politeia2002, 180.

47 Hoogenboom, B., Meiboom, M., Schoneveld, D., Stoop, J., *Policing the Future*, The Hague, Kluwer Law International, 1997, 142 - 143.

48 Ponsaers, P., 'De ontwikkeling van community (oriented) policing en de verhouding tot andere politiemodellen', in *Handboek Politiediensten*, Gemeenschapsgerichte politiezorg, politiemodellen, Afl. 57, 21, Diegem, Kluwer, , maart 2001, 1-42.

49 Cools, M., 'De privatisering van de politiefunctie: complement of bedreiging ?', *o.c.*, 87-90; Cools, M., 'Tussen licht en schaduw ... Private politie, *o.c.*, 180.

50 Boaz, D., *Libertarianism. A Primer*, New York, The Free Press, 1997, 64-65.

51 Block, W., 'Libertarian Perspective on Political Economy', in Bouillon, H., *Libertarians and Liberalism*, Aldershot: Ashgate, 1996, 16 – 47.

een criminele inhoud [52] en noodzaken bijgevolg restitutie [53]. De hierdoor ontstane slachtofferrechten kunnen evenzeer op de vrije markt worden verkocht tegen de altijd juiste en gangbare marktprijs.

Het zelfbeschikkingsmodel gaat er van uit dat politie en justitie niet per definitie overheidstaken zijn. Politie en justitie functioneren slechts door het bestaan van belastingen en leveren diensten zonder dat de individuele burger er om vraagt, laat staan behoefte aan heeft. Bovendien betaalt de burger zonder dat er verantwoording wordt afgelegd met betrekking tot de kwaliteit, de efficiëntie en het professionalisme. Het individu heeft het recht om politiezorg te kopen op de vrije markt bij politiebedrijven (*police companies* of *private protection agencies*). Daar geen enkele private politie zich uit de markt wil prijzen hebben ze er alle belang bij om een hoge kwaliteit, efficiëntie en professionalisme aan de marktprijs te leveren. Op termijn wordt deze dienstverlening door de werking van vraag en aanbod en de schaalvoordelen goedkoper voor de burger. Elk individu koopt zijn politiezorg dus op maat. Indien verschillende private polities met elkaar in conflict komen, leggen ze hun conflict ter oplossing voor aan een arbiter (*private court* of *local arbitration firm*). Deze arbiters beschikken niet langer over een monopolie en zijn zelf onderhevig aan de marktwerking. Ze hebben er ook alle belang bij om hun diensten te verkopen aan potentiële klanten die op hen een beroep zullen doen wanneer ze een conflict wensen te laten beslechten [54]. In deze criminaliteitsbeheersing staat het slachtoffer en diens recht op het herstel van schade veroorzaakt door de dader centraal. De dader wordt een schuldenaar en het slachtoffer een schuldeiser [55]. De overheid als professionele derde heeft geen rol meer in welke vorm van conflictsbeslechting dan ook [56].

Dit zelfbeschikkingsmodel zou kunnen worden aanzien als een strikt theoretisch en zelfs als een radicaal utopische benadering van de werkelijkheid. Nochtans heeft dit zelfbeschikkingsmodel wel degelijk bestaan in de loop van de geschiedenis. In het IJsland van de 10de tot de 13de eeuw

---

52 Cools, M., 'Een libertarische uitleiding voor de publiek-private fraudebestrijding', in VBO, Ernst & Young, Politeia, *Publiek-private fraudebestrijding*, Brussel, Uitgeverij Politeia, 2001, 112 - 115.

53 Tame, C., 'Freedom, Responsibility and Justice: The Criminology of the 'New Right', in Stenson, K., Cowell, D., *The Politics of Crime Control*, London, Sage Publications, 1991, 127 – 145.

54 Hoppe, H.-H., 'Fallacies of the Public Goods Theory and the Production of Security', *The Journal of Libertarian Studies*, Vol. IX, No. 1, 1989, 27 – 46.

55 Friedman, D., *The Machinery of Freedom: Guide to a Radical Capitalism,* Chicago, Open Court, 1989, 114-120; Rothbard, M. , *For a New Liberty: the Libertarian Manifesto, o.c.,* 215-241.

56 Boaz, D., *o.c.*, 270-271.

was private veiligheid de norm voor bescherming en veiligheid [57]. Een aantal publicaties verwijst dan weer naar de private politiebedrijven en private arbiters tijdens de grote trek naar het westen in de Verenigde Staten van Amerika tijdens de 19de eeuw [58]. De bestaande *land clubs*, *cattlemens associations*, *mining camps* en *wagon trains* [59] toonden aan dat er een mogelijkheid was om op commerciële basis professionele bescherming, veiligheid en conflictsbeslechting op de vrije markt in te kopen zonder te vervallen in een karikaturaal wild 'wilde westen' [60].

Besluit

De Zweedse econoom Ingmar Stahl hanteert drie sociale dimensies: de staat, de markt en de samenleving [61] waarbinnen de realiteit zich afspeelt. In de hoofdstroomcriminologie wordt de veiligheidszorg vaak geplaatst en bestudeerd vanuit een louter statelijke context. De private veiligheidszorg wordt er als de kleinere, doch gereguleerde en gecontroleerde, partner neergezet. Zoals we reeds aangaven, wordt de studie van de evolutie van de private veiligheidszorg in de criminologie vaak gezien als een eerder negatief laatmodern gegeven.

Deze, zoals eerder aangetoond, foute stelling blijkt echter wel te passen in de huidige *Zeitgeist*. Sinds de kredietcrisis van 2008 is het zelfs binnen sommige liberale economische, maatschappelijke en intellectuele middens niet langer meer *bon ton* om de heilzame werking van de vrije markt en haar welvaartsscheppend gevolg als uitgangspunt te poneren en te verdedigen. De ideologische vijanden van de vrije markt maken van deze verwarring handig gebruik en misbruik om het liberale kind met het badwater weg te werpen. In die context lukt het bijvoorbeeld Hans Achterhuis om zijn publicatie 'De utopie van de vrije markt' [62] te slijten als een

57 Friedman, D., *o.c.*, 201-208.

58 Friedman, D., 'Private Creation and Enforcement of Law – A Historical Case', in Stringham, E., *Anarchy and the Law. The Political Economy of Choice*, Oakland, The Independent Institute, 2007, 597-598; Benson, B., o.c., 101-106; Benson, B., *The Enterprise of Law. Justice Without The State*, San Francisco, Pacific Research Institute for Public Policy, 1990, 24.

59 Anderson, T., Hill, P., 'An American Experiment in Anarcho-Capitalism: The Not So Wild, Wild West', in Stringham, E., *o.c.*, 639 – 657.

60 Hoppe, H.-H., *o.c.*, 27 – 46.

61 Bouckaert, B., 'Geweven in vrijheid. De samenleving als podium voor leven in vrijheid en verantwoordelijkheid', in Dalrymple, T., De Wever, B., *Vrijheid en oprechtheid*, Kapellen, Uigeverij Pelckmans, Kapellen, 10.

62 Achterhuis, H., *De utopie van de vrije markt*, Rotterdam, Lemniscaat, 2010, 319p.

definitieve afrekening met de vrije markt. Het was voor ons dan ook een intellectueel genoegen zijn stellingen en meer in het bijzonder zijn onwetenschappelijke lezing en interpretatie van Ayn Rand's *Atlas Shrugged*, en dit naar aanleiding van een bijdrage over fiscale fraude, te ontkrachten [63].

Naar onze stellige mening is de private veiligheidszorg vandaag een speler in de staat, de markt en de samenleving geworden die een enorme toegevoegde waarde genereert. Zo stelt bijvoorbeeld de bewakingssector in Europa 1.628.524 werknemers te werk en zijn er 45.031 bewakingsondernemingen actief [64]. Door de criminologische vakken *Private Security and Police Studies* aan de Universiteit Gent enerzijds en het Bewakings- en beveiligingsmanagment aan de Vrije Universiteit Brussel anderzijds vinden al jaren veel jonge criminologen hun professionele weg naar de in België actief zijnde: bewakingsondernemingen, beveiligingsondernemingen, interne bewakingsdiensten, opleidingsinstellingen, ondernemingen voor veiligheidsadvies, veiligheidsdiensten of naar het beroep van privé-detective. Dat de criminologische interesse voor de private veiligheidszorg zijn intrede heeft gedaan in de vakgroep strafrecht en criminologie aan de Gentse rechtsfaculteit onder het decanaat van B. Bouckaert mag dan weliswaar een toevalligheid zijn geweest, zoals hoger beschreven, het belet ons niet ook een deel van het succes aan hem toe te schrijven.

De aandachtige lezer zal het onmiddellijk met ons eens zijn dat de werken van G. de Molinari uit 1849 en zijn invloed op het libertarisch (criminologisch) denken moeilijk kunnen worden gekoppeld aan de actueel gangbare werkelijkheid. Zijn eerder utopisch verhaal doet ons wel herinneren aan de stelling van F. von Hayek dat ook het liberalisme nood heeft aan een utopia waar het '*turning over the whole society to market forces can individuals become truly free'* [65] werkelijkheid zou kunnen worden. De publicaties van G. de Molinari kunnen wel worden geduid als de wetenschappelijke wortels in de studie naar de private veiligheidszorg. Honderd jaar na zijn overlijden, leek het ons dan ook wetenschappelijk verantwoord hem als persoon, samen met zijn bijdragen, terug onder de aandacht te brengen van jonge criminologen en veiligheidsdeskundigen. Al was het maar om het belang van de vrienden van het natuurrechtsdenken [66] en het zelfbeschikingsrecht inzake private veiligheid en bescherming in hun juist perspectief te plaatsen. Waar beter dan in het kader van dit *Liber Amicorum* voor B. Bouckaert had de originaliteit [67]van G. de Molinari opnieuw kunnen passen. Volledigheidshalve moet wel worden opgemerkt dat G. de Molinari, die werd omschreven door J. Garnier als een

---

63 Cools, M., 'De criminosofie van fiscale fraude: 'Who is John Galt ?', *Orde van de dag,* Mechelen, Kluwer, 103-114.

64 CoESS-BVBO, *Derde witboek. Private Veiligheid in België; een inspiratie voor Europa ?*, Wemmel, 2010, 13.

65 Wapshott, N., *Keynes-Hayek. The Clash That Defined Modern Economics*, New York, W.W. Norton & Company, 2011, 290.

utopist en door Charles Coquelin als een excentriekeling [68], later in zijn journalistiek werk is terug gekomen op zijn radicale stellingen zonder er echter ooit een verklaring voor te hebben gegeven .[69]

Beste Boudewijn, we hebben je professioneel en als vriend steeds kunnen meemaken als een eerlijk en vrij man die altijd op de bres stond om de vrijheid, en dit in al zijn uitingsvormen en in alle middens, te verdedigen en te verkondigen. Ook in de voor U persoonlijke moeilijke momenten heb je nooit versaagd aan deze opdracht. De aan de jaarlijkse 'Molinari-lezing' gekoppelde prijs voor de vrijheid dragen we symbolisch graag aan U op. U heeft het verdiend en het gaat U verder zeer goed, tot weldra.

66 Benkemoune, R., 'Gustave de Molinari's Bourse Network Theory : A Liberal Response to sismondi's Informational Problem, *History of Political Economy*, 40:2, 2008, 258; Simon, P., *Le Droit Naturel. Ses amis et ses ennemis*, Paris, François-Xavier de Guibert, 2005, 235p.

67 Benkemoune, R., 'Information et allocation efficace des ressources dans une économie décentralisée: Organisation des marchés chez Turgot et de Molinari', *Cahiers d'économie Politique/Papers in Political Economy*, 2006/1 (n°50), 7.

68 Van Dijck, M., *o.c.,* 392-393.

69 Van Dijck, M., *o.c.,* 386-388.